

Kovačičeva življenjska pot

Fran Kovačič je bil duhovnik Lavantinske škofije, rojen v Veržaju, 25. marca 1867, in bil je osrednja osebnost družbenega ter znanstvenega življenja v Mariboru v prvi polovici 20. stoletja. Po študiju teologije v Mariboru je nadaljeval s študijem filozofije v Rimu, nato pa opravljal profesorsko službo na mariborskem bogoslovnem učilišču vse do svoje upokojitve v letu 1932. V tem času je ustanovil prvo znanstveno teološko revijo *Voditelj v bogoslovnih vedah* (urednik med 1897 in 1909) in napisal vrsto razprav ter monografij na tem področju. Ves čas se je posvečal zgodovini in bil je med pobudniki za ustanovitev Zgodovinskega društva za Slovensko Štajersko, društvene knjižnice ter revije, hkrati pa sodeloval pri vrsti drugih družbenih dejavnosti v Mariboru. Zelo si je prizadeval za prihod salezijancev v Lavantinsko škofijo, po prvi svetovni vojni je uspešno sodeloval na pariški mirovni konferenci, izdal je vrsto zgodovinskih študij, med njimi knjigi *Slovenska Štajerska in Prekmurje* ter *Zgodovino Lavantinske škofije 1228-1928*.

Gimnazijo je obiskoval v Varaždinu in Zagrebu, teologijo v Zagrebu in Mariboru. V duhovnika je bil posvečen 1894 pri Svetem Juriju v Slovenskih goricah.

Služboval je od avgusta do konca 1894 kot kaplan in do 11. maja 1895 kot provizor na Spodnji Polskavi, potem do jeseni kot provizor v Studenicah. Od jeseni 1895 do junija 1897 je študiral filozofijo v Rimu, kjer je diplomiral in doktoriral na rimski dominikanski Univerzi St. Maria supra Minervam. Nato je bil pomožni duhovnik v Studenicah. 1. oktobra 1897 se je zaposlil kot redni profesor za filozofijo in fundamentalno teologijo na mariborskem Bogoslovnem učilišču. Poleg filozofsko-teološkega dela se je posvečal preučevanju zgodovine; v tej funkciji je sodeloval kot izvedenec za etnično mejo v sklopu jugoslovanske diplomatske delegacije na pariški mirovni konferenci leta 1919. Zadnjih 10 let svojega življenja je posvetil delu za Slomškovo beatifikacijo. Umrli je 19. marca 1939 v Mariboru.

24. septembra 1937 mu je Mestna občina Maribor kot 'nestorju mariborskih kulturnih delavcev' podelila prvo Slomškovo nagrado.

Kovačičevo pojmovanje kulture

Dr. Fran Kovačič je bil po svoji temeljni izobrazbi teolog in filozof, vendar je svoje obdobje zaznamoval predvsem kot izjemni kulturni in znanstveni delavec. Svoje pojmovanje kulture je začel oblikovati že kot študent v Zagrebu, kjer se je navdušil nad kulturno povezavo južnih Slovanov. Spoznal je veliko vlogo jezika, ki se mora povzpeti do znanstvenega izražanja. Zato je kot predavatelj modroslovja na mariborskem bogoslovju začel oblikovati slovenski filozofski jezik. V ta namen je ustanovil in urejal slovensko znanstveno teološko revijo *Voditelj v bogoslovnih vedah*, ustanovil Studijsko knjižnico v Mariboru in začel izdajati *Časopis za zgodovino in narodopisje*. Kovačičevo pojmovanje kulture je izrazito historiografsko, od tod njegovo izjemno zanimanje in raziskovanje slovenske zgodovine, posebno še severovzhodne Slovenije. Vendar se je še pred časom začel zanimati tudi za kulturno zgodovino Slovencev, ki jo je povezoval s krščanstvom. Od tod njegove študije o Slomšku. Njegovo pojmovanje kulture pa ni elitistično, saj zagovarja odmevnost kulture v društveni pa tudi v politični dejavnosti, zato sodeluje kot kulturni izvedenec na mirovni konferenci v Parizu.

(E. Kovač)

Kovačičeva noetika

Kovačič, ki je kot novotomist zastopal zmerni realizem, je zavračal Descartesov racionalizem, idealizem in kantovski kritizem, prav tako pa tudi vse oblike materializma in pozitivizma. Resnica ima svoj izvor v predmetnosti, te pa Kovačič ne pojmuje v osiromašenem, pozitivistično-materialističnem smislu. Opredeli jo kot prevlado objektivnosti nad subjektivnostjo, kar pa ne pomeni, da je resnica zgolj trpen odsev čutne objektivnosti v subjektivnosti. Tudi subjektivni miselni procesi imajo pri odkrivanju resnice dejavno vlogo. Njihova naloga je, pripeljati spoznanje od čutnih zaznav z abstrakcijo do resnic, ki so globlje od njih in jih Kovačič imenuje objektivnost v strogem pomenu besede. Spoznanja ne razume kot vzrokovanja predmetnosti na duha, žal pa tudi ne pojasni ideje intencionalnosti, ki se ji približa, ne da bi o njej govoril. Kovačičeva noetika temelji na predpostavki duševno-telesne enosti človeka, ki jo je novotomizem po stoletjih cepitev na duhovno in telesno spet vpeljal v novoveško filozofijo.

(R. Petkovšek)

Mariborske kulturne ustanove in širša javnost so 150-letnico Kovačičevega rojstva počastile s številnimi spominskimi svečanostmi.

Univerza v Ljubljani

Teološka fakulteta. Enota v Mariboru

Razstava

Ob 150-letnici rojstva dr. Frana Kovačiča

Teolog, filozof, zgodovinar, ustanovitelj revij in mariborskih kulturnih ustanov: Študijske knjižnice, Pokrajinskega arhiva, Pokrajinskega muzeja

Avtorici razstave:

Marjetka Tuš in Fanika Krajnc-Vrečko

**Teološka knjižnica Maribor
Slomškov trg 20**

Junij – oktober 2017

Bibliografija dr. Frana Kovačiča

- 1913. *Alkohol in mladina*. Maribor.
- 1914. *Alkohol in mladina*. Maribor.
- 1915. *Alkoholizem*. Maribor.
- 1936. A. M. Slomšek v slikah. *Kronika slovenskih mest* 3:19-22. - 1900. Aristotelovo svetovno naziranje. *Katoliški obzornik* 4:110-137, 220-241.
- 1907-08. *Cerkveni zvonovi v Lavantinski škofiji*. Maribor: Mariborsko bogoslovno učilišče.
- 1916. *Cesar kliče v boj proti domačim sovražnikom*. Maribor.
- 1926. 'Časopis' in 'Zgodovinsko društvo'. *Kazalo k Časopisu za zgodovino in narodopisje I.-XX*, 1-12. Maribor: Zgodovinsko društvo v Mariboru.
- 1906. *Doctor Angelicus sv. Tomaž Akvinski*. Ljubljana: Uredništvo Voditelja.
- 1923. *Doctor Angelicus sv. Tomaž Akvinski*, 2. pomnožena in predelana izd. (1906; ponatis, Ljubljana: Katoliško tiskovno društvo).
- 1934. *Dodatek Slomšekovih pisem*. *Arhiv za zgodovino in narodopisje* I/1:1-57.
- 1914. *Dominikanski samostan v Ptuju*. Maribor: samozaložba.
- 1914. *Dominikanski samostan v Ptuju*. *Voditelj v bogoslovnih vedah* 17:1-17, 111-142, 240-256, 355-371.
- 1919. Doneski k starejši zgodovini Murskega polja. *ČZN* 15:23-85.
- 1913. Gospodarska zgodovina dominikanskega samostana v Ptuju. *ČZN* 10:59-120.
- 1926. Gradivo za prekmursko zgodovino. *ČZN* 21:1-20.
- 1922. Historični portreti na oltarni podobi župne cerkve na Črni ali Ptujski gori. *ČZN* 17:57-76.
- 1930. 'Kalobski' rokopis slovenskih pesmi iz leta 1651. *ČZN* 25:181-205.
- 1920-21. K cerkveni zgodovini na Sp. Štajerskem v 17. stoletju. (Iz bivšega patriarhalnega arhiva v Vidmu na Laškem). *ČZN* 16:105-117.
- 1927. K starejši zgodovini minoritskega samostana v Ptuju. *ČZN* 22:149-168.

- 1930. *Kritika ali noetika. Nauk o spoznanju*. Maribor: Tiskarna sv. Cirila.
- 1919. *La question du Prekmurje, de la Styrie et de la Carinthie*. La Styrie. Paris.
- 1929. »Lavantisno bogoslovno učilišče v Mariboru.« V: *Spomenica ob sedemdesetletnici lavantinskega bogoslovenega učilišča v Mariboru*, 1-48. Maribor: Knezo škofijsko učilišče.
- 1926. Ljutomer. *Zgodovina trga in sreza*. Maribor: Zgodovinsko društvo.
- 1918. *Maribor in bodoča državna meja*. Maribor: Mariborski narodni svet.
- 1920-21. Mariborsko vprašanje. *ČZN* 16:14-27.
- 1911. *Marijanišče v Veržaju na Murskem polju*. Maribor.
- 1912. *Marijanišče v Veržaju na Murskem polju*. Maribor.
- 1915. *Marijanišče v Veržaju na Murskem polju*. Maribor.
- 1908. Modernizem. *Voditelj v bogoslovnih vedah* 11:1-26.
- 1914. *Nadžupnija Sv. Križa pri Rogaški Slatini*. *Zgodovinski podatki*. Ljubljana: Cerkveno društvo pri Sv. Križu.
- 1899. Najvišje dobro pri Sokratu, Platonu in Aristotelu. *Katoliški obzornik* 3:112-120, 202-217, 326-336.
- 1920. Narodnostno načelo in mirovna konferenca. *Čas* 9:137-157. - 1930. *Občna metafizika ali ontologija*, 2. pomnožena izd. (1905; ponatis, Maribor: Tiskarna sv. Cirila).
- 1926-1927. Odmevi majske deklaracije. *Čas* 21:267-282.
- 1908. Petovij v zgodovini Južne Štajerske. *ČZN* 5:1-22.
- 1932. Planina in njeni prvi gospodarji. *ČZN* 27:65-80.
- 1909. *Pogrebni govor vzglednemu kristjanu Antonu Puščenjaku, tržanu v Veržaju*. Maribor.
- 1915. Posestvo 'Cest' v listini. 1141 in njega lastniki. *ČZN* 12:12-39.

- 1913. *Posvetitev kapele Marije Matere dobrega sveta dne 8. septembra 1913*. Maribor.
- 1923. Problemi ob zori naše zgodovine. *ČZN* 18:78-100.
- 1898. Rimski romarji iz slovenskih dežel. *Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko* 8:212-130.
- 1935. Slomšek častilec sv. Cirila in Metoda. *Slomškov glasnik* 1:9-11.
- 1922. Slomšek o pouku slovenskega jezika pred 100 leti. *ČZN* 17:1-14.
- 1935. Slomšekiana. *ČZN* 31:26-34.
- 1938. Slomšekova mati Marija roj. Zorko. *Vigred* 16:2-5, 43-48.
- 1930. Slomšekova pisma. *Arhiv za zgodovino in narodopisje* 1:22-370.
- 1932. Slomškov najstarejši rokopis. *ČZN* 27:190-192.
- 1926. *Slovenska Štajerska in Prekmurje*. *Zgodovinski opis*. Slovenska zemlja 7. Ljubljana: Matica Slovenska.
- 1934-35. *Služabnik božji Anton Martin Slomšek, knezoškof lavantinski*. Celje: Družba sv. Mohorja.
- 1905. Spodnjepolskavski urbar iz leta 1504. *ČZN* 2:137-148.
Kovačič, Fran ur. 1913. *Spomenica na slovesno blagoslovitev Salezijanskega zavoda v Veržaju dne 27. oktobra 1912*. Maribor: Marijanišče.
- 1914. *Sv. Areh na Pohorju*. Maribor.
- 1917. *Sv. Areh na Pohorju*. *ČZN* 13:45-94.
- 1905. Temeljna načela Tomaževe ekonomije v moderni dobi. *Voditelj v bogoslovnih vedah* 8:411-426.
- 1921. Teosofizem. *Čas* 15:297-326.
- 1910. *Trg Središče*. *Krajepis in zgodovina*. Maribor: Zgodovinsko društvo za Slovensko Štajersko.
- 1912. Vitezi Pesničarji. *ČZN* 9:1-41.
- 1907. Zavornice moralne svobode. *Voditelj v bogoslovnih vedah* 10:411-426.
- 1928. *Zgodovina Lavantinske škofije (1228-1928)*. Maribor: Lavantinski kn. šk. ordinariat.